

Moc jazyka

Autor: Mgr. Vladimír Vácha

6.-7.
ROČNÍK

**„Ke všem buď vlídný. Neříkej nic než tak, jak to ve skutečnosti je.
Jazyka musíme používat ve prospěch bližního,
nikoli ve prospěch vlastní.“**

J. A. Komenský

Hlavní myšlenka

Média lze vždy buď využít k dobrému, nebo zneužít. Média a především sociální sítě a instant messengery (IM) jsou dnes hlavním kanálem komunikace dětí. Přitom si neuvědomují, že i tím, co druhému napíše, mu mohou ublížit. To, co by pravděpodobně nikdy neřekly druhému v reálném světě, v kyberprostoru bez velkého přemýšlení napíše.

Anotace

Program vede k zamyšlení nad komunikací v kyberprostoru. Díky videu a vytváření vlastních pravidel si žáci uvědomí hlavní etické zásady využívání internetu. Vyzkoušejí si pozitivní, podporující způsob komunikace.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět

- Hlavní principy etické a nezraňující komunikace v kyberprostoru.

Co žák v lekci prožije/co si uvědomí

- Že i na druhém konci bezdrátové komunikace je reálný člověk.
- Vyzkouší si pozitivní používání slov v prostředí třídy.

K jakému jednání lekce zve/vede

- K využití kyberprostoru k pozitivní komunikaci místo jeho zneužívání k ubližování.

1.	2.	3.	4.	5.
Seznámení, úvodní motivace	Média, která mají budoucnost	Etické používání médií	Pozitivní zpráva pro spolužáka	Reflexe a závěr
4 min	6 min	15 min	10 min	10 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video Média, která mají budoucnost
- PL Telefon
(1x pro každého žáka)
- papíry
(1x pro každého žáka, 1x do dvojice)

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas/Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

Postup a metody

1

Seznámení, úvodní motivace

4 min

1. Seznámení, úvodní motivace

Rozhovor

Pokud se s žáky neznáte, krátce se představte, domluvte si vzájemné oslovování a pravidla.

Vyzvěte žáky, aby si zkusili vybavit situaci, kdy jim někdo řekl něco pěkného a je to potěšilo, dalo jim to například chuť do další práce apod. Poté ať si zkusí vybavit situaci, kdy jim bylo slovy naopak ublíženo. Zeptejte se jich, jaké to pro ně bylo, jak se při tom cítili.

Varianta

Pokud se s žáky znáte a atmosféra ve třídě to dovolí, můžete zkusit hned na úvod dětem stručně na oko „vynadat“, např.: jste nejhorší třída ve škole, nic neumíte, jen zlobíte, nedáváte pozor a vyrušujete, furt si hrajete s mobily apod. Mluvte ke skupině, nehodnoťte žáky jednotlivě (např. neříkejte někomu, že má hrozný účes, že on je nejhorší žák a podobně).

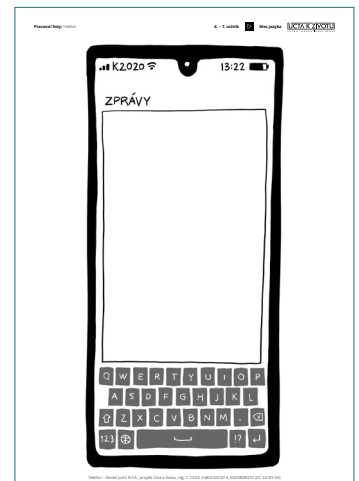
Pak se žáků zeptejte, jak na ně váš projev působil, jak se při tom cítili?

Dále pokračujte slovy:

Slovem můžeme povzbudit, pohladit, ale můžeme i ublížit. Měli bychom se učit slovem neublížovat a to ani v kyberprostoru.

Pak žákům rozdejte **PL Telefon** a požádejte je, aby na horní řádku napsali čitelně (tiskacím písmem) své křestní jméno. Pokud je ve třídě více žáků se stejným křestním jménem, musí napsat ještě příjmení. Pak obrázky od dětí vyberte.

2

Média, která mají budoucnost

6 min

PREZI

2. Média, která mají budoucnost (6 min)

Práce s videem, reflexe

Pustte dětem video Média, která mají budoucnost.

Na začátku jste si měli představit situaci, kdy vám někdo ublížil slovy. Zkuste si teď vybavit situaci, ve které vůči vám někdo použil zlá slova v kyberprostoru. Komu z vás se něco takového stalo?

Nechte žáky přihlásit.

Metodická poznámka

Může se stát, že se nepřihlásí nikdo nebo skoro nikdo. Pak je dobré buď vysvětlit, co se tím míní, popř. dát vlastní příklad; můžete se také zeptat, zda znají podobný příběh, který se týká někoho jiného než jich samotných.

3

Etické
používání
médii

15 min

3.1 Moc slov (5 min)

Brainstorming

Rozdělte žáky do dvojic (nejlépe podle toho, jak sedí v lavicích). Do každé dvojice rozdejte papíry. Uvedte aktivitu:

Slovy můžeme velmi rychle ublížit, někdy stačí třeba i nepromyšlená reakce. Pro nás je to chvilka, ale člověka, který si zprávu přečte a dotkne se ho na citlivém místě, může špatný pocit provázet i po dlouhý čas. Lidé si někdy takto ubližují záměrně, ale může se nám stát, že někoho zraníme, aniž bychom chtěli. V kyberprostoru ale tato stopa zůstává a neuvážené chvilkové jednání se nám může po čase vrátit jako bumerang.

Zadejte práci žákům slovy:

Zkuste sestavit ve dvojicích dohromady 3 pravidla, jak bychom měli správně užívat komunikační média (SMS, chaty, sociální sítě, IM) tak, abychom druhé nezraňovali. Tato pravidla napište na papír. Máte na to 3 minuty.

3.2 Jak komunikovat v kyberprostoru (10 min)

Diskuze

Nyní postupně sepište vy nebo žák na tabuli společně vymyšlená pravidla pro komunikaci v kyberprostoru. Vyzvěte, aby každá dvojice přednesla jedno pravidlo. Ostatní naslouchají a přidávají další pravidla. Neopakují již zapsaná. Takto seznam postupně doplňujeme.

Ve chvíli, kdy již třída nemá další nápady, promítněte v prezentaci body netiketa, které jsou obecně platné. Nechejte žákům opět ve dvojicích čas si pravidla pročíst a poté pokládejte tyto otázky:

- V čem jsme se shodli?
- Na co jsme zapomněli?
- Co jsme měli navíc?

Uzavřeme slovy:

Kdybychom si podrobně nezapamatovali všechna tato pravidla, platí i zde zlaté pravidlo: Co nechceš, aby někdo dělal tobě, nedělej ani ty druhým.

Zde můžete připomenout citáty Jana Amose Komenského:

Netiketa (etické využívání internetu)

- 6) Nešířte hoaxy a fake news. Pokud vám přijde hoax, zdvořile upozorněte jeho odesílatele, že takové jednání je nevhodné.
- 7) Nezveřejňujte nepravdivé nebo i pravdivé, ale choulostivé informace.
- 8) Respektujte soukromí druhých. Co vám přišlo v soukromé zprávě, nešířte dále bez svolení autora zprávy.
- 9) Nezneužívej svou moc či vědomosti.
- 10) Nejprve si pořádně přečti příspěvek, přemýšlej nad ním a až potom odpověz.

Netiketa

Co nechceš, aby někdo na internetu dělal tobě, nedělej to ani ty jiným.

J. A. Komenský

*„Ke všem buď vlídný.
Neříkej nic než tak, jak to ve skutečnosti je.“*

*„Jazyka musíme používat ve prospěch bližního,
nikoli ve prospěch vlastní.“*

PREZI

PREZI

4

Pozitivní zpráva
pro spolužáka

10 min

4. Pozitivní zpráva pro spolužáka

Brainstorming, aplikace

Slova můžeme snadno zneužít, ale také využít k dobrému. To někdy bývá obtížnější. Pojďme se nyní společně zamyslet, jaká sdělení nás naopak povzbuzují, pomáhají nám překonávat obtížné věci, podporují nás, potěší apod.

- Co můžeme druhému napsat, aby ho to podpořilo?

Metodická poznámka

V seznamech se objevují například tyto oblasti: pochvala, ocenění vlastnosti, ocenění něčeho, co se podařilo; v čem mne druhý inspiruje - v čem bych chtěl být jako on/a, co mám na druhém rád/a, co obdivuji aj.

Poté rozdejte žákům náhodně **PL Telefon** s nadepsanými jmény spolužáků tak, aby každý měl jiné jméno než svoje. Vyzvěte žáky slovy:

Nyní máte před sebou „mobil“ někoho ze třídy. Napište mu zprávu, kterou byste ho podpořili. V kyberprostoru máme někdy pocit, že je to vlastně jedno, protože druhého člověka nevidíme a zprávu předáváme někam do volného prostoru. Zprávu, kterou nyní napíšete, také osobně předáte. Pro dnešní den budete vy sami svou vlastní mobilní síť.

Dejte na psaní dostatek času v klidu a tichu. Před předáváním vzkazů vyčkejte, dokud nemají všichni dopsáno.

Nyní si spolužáci zprávy předají.

Metodická poznámka

Při osobním předávání zpráv by si žáci měli prožít pocit, který se může hodit i pro jejich pohyb v kyberprostoru. I tam jim může při psaní sdělení pomoci představa, že druhému zprávu opravdu fyzicky nesou a dívají se mu při sdělení do očí. Proto je důležité, aby zprávu předávali adresátovi osobně, pomůže jim si uvědomit, že i na druhém konci bezdrátové komunikace je reálný člověk.

5

Reflexe
a závěr

10 min

5. Reflexe a závěr (10 min)

Písemná reflexe

Připomeneme si nyní tři body, které zazněly v úvodním videu. Než si je promítneme, vzpomene si na ně někdo?

Vyzvěte žáky, aby každý sám za sebe napsal reflexi na papír:

Pak se zeptejte:

- Chce někdo z vás něco z toho, co si napsal, s námi sdílet?

Vyvolávejte žáky, kteří se hlásí, popř. komentujte. Nikoho nenuťte, aby sdílel, co si napsal.

Co jsme slyšeli ve videu?

- Hlídej si svůj jazyk. Dej si pozor na urážky, nadávky – i když jsou miněny jen „ve srandě“. Jedna blbá věta může někomu přerazit duši.
- Žij pravdu – i kdyby tě to mělo něco stát. Dodržuj to, co jsi slíbil.
- Mluv pravdu. Pokud bys mohl někoho zranit, formuluj věc tak, aby nezraňovala.

Reflexe

- 1) Jedna věc, která pro mě byla nová.
- 2) Jedno pravidlo, podle kterého chci jednat.

Další zdroje

- *E-Bezpečí* [online]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/>
- Netiketa – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Netiketa>
- DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.
- ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.

Zdroje prezentace

Zdroje grafiky

- Slide 4: Oliver – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 4: Komenský – Ester Kuchynková, projekt Komensky2020.cz (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 4: Sebereflexe – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Zdroje videa

- Media, která mají budoucnost – VistaFilm s.r.o., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Prezentace

https://docs.google.com/presentation/d/1p8pZD0Bh3ykzw_NAVSzLBnBmDwJUL1TIKT-x-RevKVU/edit#slide=id.p

Pracovní listy

<https://eu.uctakzivotu.cz/wp-content/uploads/2021/02/Media-6-7-pracovni-listy-v2.pdf>

Pracovní sešit pro žáka

<https://eu.uctakzivotu.cz/wp-content/uploads/2021/02/Media-67-pracovni-sesit-pro-zaky-v2.pdf>

EVROPSKÁ UNIE
 Evropské strukturální a investiční fondy
 Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu

Úcta k životu –
 základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Moc jazyka

Cílová skupina

6.–7. ročník základních škol
 a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
 Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Mgr. Vladimír Vácha

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
 Mgr. Barbara Pospíšilová,
 Mgr. Tereza Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

Mgr. Vladimír Vácha

Externí posuzovatelé

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
 Mgr. Taťána Göbelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Kutálková

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA